

YVYPÓRA DERECHOREGUA

KUAAUKAPYPAVĒ

REIKUAA HA REDEFENDE
NDE DERECHO...PÉVA
NDE DERECHO YVYPÓRA
HÁICHA

AKYTĀ 1

Opajte yvypóra heñói guive hekosāso ha peteĩchante tekokatu avei iderechokuéra ñemomba'épe ha, upéicha tekokuaa ha tekoandu reheve, oikova'erã jokupytype hapichakuéra ndive.

AKYTĀ 2

Opajte yvypóra derécho ha tekosāso oñemboguapy ko Kuaaukapypavẽme, peteĩchante opavave taha'e ha'éva hekopy, ipiresa'y, imeña, iñe'ẽ, ijeroviapy, hemimo'ã *política* rehegua térã ambue mba'e reheguáva, taha'e ha'éva, avei hetã térã hekoaty ypykue, ivirureko, tenda heñoihague térã ambueve mba'e. Upéichante avei, noñemboykemo'ãi mavavépe, taha'e ha'éva hetã rekoguata, *política*, tekome'ẽ térã tetãita rekoguata, avei mba'e tetãyguápa tapicha, jepémo tetã isāsóva, térã umi tetã ndaipokatúiva ijehegui ha oíva ambue poguýpe.

AKYTĀ 3

Opajte yvypóra iderécho oikove, isāso ha oñeñangarekóvo hekove rehe.

AKYTĀ 4

Avavépe ndojehekojopyiva'erã térã ndojeguerekoiva'erã tembiguáiramo, yvypóra rekove jejopy ha hete rehe jepemye'ẽ mba'evéicharõ ndojepoiva'erã.

AKYTĀ 5

Mavave rehe noñeñembosarái térã ndojejaheireiriva'erã yvporaháicha.

AKYTÄ 6

Opaite yvypóra iderécho, taha'e ha'ehápe, ojehechakuaávo ichupe yvyporaháicha.

AKYTÄ 7

Opaite yvypóra peteïchante léi rovake, oñemboyke'ÿ rehe mavavépe, léi omo'ã ha ohupytypaite peteïchante opavavépe. Opaite yvypóra iderécho oñeñangarekóvo hese oñemboyke'ÿ rehe ko Kuaaukapypavë he'iháicha ha upéichante avei opamba'e ombohápétava iñemboyke.

AKYTÄ 8

Opaite yvypóra iderécho ojeykekóvo chupe hekoitépe umi *tribunal* hetäygua rovake, oipytyvöva'erã chupe iderechokuéra léi ha léi guasupegua oñemoañetepotávo.

AKYTĀ 9

Mavave ndaikatúi mbaretépe ojejoko, ojegueraharei ka'irāime térã oñemosẽ hetãgui.

AKYTĀ 10

Opaite yvypóra peteĩchapaite iderécho, oñhendúvo chupe opavave renondépe ha tekojojápe peteĩ *tribunal* ipokatu tee ha hembiaapo añetéva rupive, ojehechakuaa hağua iderécho ha hembiaporãite térã ojehecháta jave tembiapovaikue oñembojáva hese.

AKYTĀ 11

01. Opaite yvypóra oñembojáva hese hembiaповaiha iderécho oñeimo'avo ndaupeichaiha, ndojehechakuaa aja hembiaповaihue, léi ojerureháicha ha tapicha'aty renondépe oñemoañetéva chupe jeroviauka tekotevéva iñepytyvõrã.

02. Mavave ndoguerekomo'ãi condena upe mba'e ojeјapova'ekue uperõ ndaha'éiramo tembiapovai, he'iháicha tetã térã tetãita Deréchope. Upéichante avei, ndojeitymo'ãi hi'ári *pena* ipohyivéva, ivevyivéramo jepe ojeјapova'ekue upéramo.

AKYTĀ 12

Mavave ndaikatúi oñemoingereínte ambue rekovepýpe, hogapy térã hóga rendápe, upéichante avei ndaikatúi mavave réra térã rekopy oñemoherakuãvai. Opaite yvypóra iderécho léi oñangarekóvo hekove rehe ko'äichagua mba'e oikóramo hese.

AKYTĀ 13

01. Opaite yvypóra iderécho ohóvo mamó ohosehápe ha oiporavóvo hóga renderã peteĩ tetã ryepýpe.

02. Opaite yvypóra iderécho osêvo oimeraẽ tetãgui, taha'e jepe hetã teégui, ha upéichante avei ojevy jeývo hetãme.

AKYTĀ 14

01. Oĩramo ojehekojopýva, opaite yvypóra iderécho ohekávo hendarã, ha oiko porãvo upépe, taha'e ha'éva tetãme.

02. Ko derécho ndojeporukuaamo'ãi *acción judicial* rovake, heñóiva tembiapovai térã ambue tembiapo ndojekupytyjiva Tetãnguéra Ñomoirũ jehupytyrã ha pyendapy rehe.

AKYTĀ 15

01. Opaite yvypóra iderécho hetãrekóvo.
02. Mavavégui ndaikatúi ojepe'a oimehaichareínte hetãreko ha upéichante avei ojehapejokóvo chupe omoambueséramo hetãreko.

AKYTĀ 16

01. Kuimba'e ha kuñánguéra, oguhêvo ary omendakuaaha, iderécho omoñepyrũvo hogapyrã, ohapejoko'ỹ rehe ichupe hekopy, hetãreko térã ijeroviapy, ha mokõivéva peteĩchante omoañetéta ko'ã derecho ñemenda reheguáva, ñemenda ryepýpe térã ojopoítaramo hikuái.
02. Ñemenda ikatu oiko umi omendátava oñemoĩma guive peteĩ ñe'ẽme, ijeheguiete ha py'a renyhẽme.
03. Ogaygua hína tuichamba'e tekoatýpe ãuarã ha iderécho tekoaty ha *Estado* oñangarekóvo hese.

AKYTĀ 17

01. Opaite yvypóra iderécho ijyvy teévo, taha'e ha'eño térã ñomoirũme.
02. Mavavégui ndojeipe'amoãi mbaretépe ijyvy tee.

AKYTĀ 18

Opaite yvypóra iderécho ojepy'amongetávo, avei hekokuaa ha ijeroviapyvo; ko derécho rupive avei ikatu omoambue itupãreko ha ijeroviapy, ha'eño ha tapicha'atýpe, mayma rovake térã ha'eñomby, taha'e ijehekombo'e, ijapopy, iñemomba'eguasu ha iñemoañeterã.

AKYTĀ 19

Opaite yvypóra iderécho oñe'ẽ ha oikuaaukávó hemimo'ã, ko derécho ryepýpe ojehechakuaa avei mavavetépe noñembyãngekoiriva'erãha hemimo'ã rehe, upéichante avei ikatukuaa ohapereka, ohupyty marandu ha temimo'ã, ha omyasãivo imba'ekuaapy oparupiete ndahaéi hetãme aõõnte, taha'eha'éva tembiporu rupive.

AKYTĀ 20

01. Opaite yvypóra iderécho oñembyaty ha oñemoirũvo py'aguapýpe ambue hapicha ndive.

02. Mavavépe ndaikatúi ojejopy oike hağua oikese'ỹ rehe peteĩ atýpe.

AKYTĀ 21

01. Opaite yvypóra iderécho ijávo tetã rekuáipe, taha'e ha'etevoi térã ambue mburuvicha sãsóme ojeiporavova'ekue rupive.

02. Opaite yvypóra iderécho oikévo hetã rembiaporãitépe, oñemboyke'ỹ rehe mavavépe.

03. Tetãyguára rembipota rupive oñemopyenda mburuvicha rembiaporãite, kóva oñemoğuahêta jeporavo tee rupive ojejapova'erã tekotevê vove, taha'e jeporavo opavavépe ġuarã ha ijojáva, avei vóto ñemiháme térã ambue tembiporu rupive omoañetéva sãso mburuvicha jeporavorã.

AKYTĀ 22

Opaite yvypóra, tekoatyguávaramo, iderécho oñeñangarekóvo hekove rehe, ha ohupytyvo ñepytyvõ hetã ha ambue tetãgui, ojehechakuaávo Estado mohendapyrãme ha ivirureko, avei opaichagua tekotevẽmby mba'ererekopykuaa, tekoaty ha arandupy reheguáva, tuichaitereimba'éva yvypóra rekoañeterã ha upéicha hekotee akãrapu'ãrã.

AKYTĀ 23

01. Opajte yvypóra iderécho omba'apóvo, oiporavóvo imba'aporã, hendaporãvo ha oñeñandu porãvo hembiapo rendápe ha upéichante avei oñepytyvõvo ichupe nomba'apói aja.

02. Opajte yvypóra iderécho, omba'apo ha ojehepyme'ëjojávo ichupe imba'apo repýre ambue yvypórape ojehepyme'ëháicha.

03. Opajte mba'apohára iderécho ojehepyme'ë porã ha ojehepyme'ë jojávo ichupe imba'apo repy rehe, oipytyvõ añetétava ichupe, ha hogayguakuérape hekoañete hağua yvyporaháicha ha tekotevēramo oñepytyvõvéta chupekuéra ambue ñepytyvõmby rupive.

04. Opajte yvypóra iderécho omoheñóivo mba'apohára'aty ha oñomoirũvo hapicha mba'apohára ndive oñeha'ã ha ojepytaso hağua imba'epota rehe.

AKYTĀ 24

Opajte yvypóra iderécho opytu'úvo, ohasaporãvo nomba'apói jave, upéichante avei omba'apóvo aravo tekotevēva ryepyype ha ojehepyme'ëvo ichupe opytu'aja.

AKYTĀ 25

- 01.** Opaite yvypóra iderécho ohupytyvo opaite mba'e tekotevéva ha'e ha hogaygua ohupyty ha'gua tesái ha tekoporãve, ha ko'yte hi'upyrã, ha ñepohãno hasy jave ha opaichagua ñepytyvõmby tekotevéva; upéichante avei iderécho oñepytyvõvo ichupe opyta vove tembiapo'ÿre, hasy, omba'apokuaa'ÿva, tembireko téra ména ñemano, avei tapicha karai ha ikuñakaraietémava téra ambue mba'e ohapejokótava ichupe ha noimo'ãiva'ekue oikotaha hese oikove ha'gua hekopete ambuéicha.
- 02.** Kuña imembyra'ÿva ha mitã iderécho oñeñangareko añetévo hesekuéra. Opaite mitã, heñóiva omendáva téra omenda'ÿva rógape peteichánte iderécho oñeñangarekóvo hekove rehe.

AKYTÄ 26

01. Opajte yvypóra iderécho ojehekombo'évo. Tekombo'e rehe ndojehepyme'ëiva'erã mba'evete, ko'ýte ha'éramo ñeipyrymbýpe. Mitã omoñe'ë ha ohaikuaava'erã katuete. Tapicha ñembokatupyry ohupytyva'erã opavavépe, upéichante avei maymave iderécho oikévo mbo'ehaovusúpe, ojehechakuaávo ikatupyrykue.

02. Tekombo'e oipytyvõta yvypórape oguerojera ha omopyenda haġua hekotee ha oñemombarete haġua yvypóra derécho ha rekosãso ñemoañete; upéichante avei tuicha oipytyvõta opaichagua atygua téra ijeroviapy ambuéva, ha avei tetã ohechakuaa haġua ojupe, ojohechagui ha oñomoirúve haġua, avei omoñeipyryta Tetãnguéra Ñomoirũ rembiapoita oipytyvõ añetéva py'aguapýpe ojeikove haġua.

03. Sy ha tuvakuéra iderécho oiporavóvo mba'eichagua tekombo'épa oñeme'ëta ñemoñarekuérape.

AKYTĀ 27

01. Opaite yvypóra iderécho omba'póvo sāsóme hekoha arandupýpe, ohecharamóvo tembiapojegua oikohápe ha ijávo tembikuaa akārapu'āme ha ohupytývo mba'eporā osēva ichugui.

02. Opaite yvypóra iderécho oñeñangarekóvo opaichagua tembiapo iñapytu'ũ rokykue imba'eteéva rehe, taha'e apopy tembikuaa, ñe'ẽporāhaipyre térã tembiapojegua imba'eteéva.

AKYTĀ 28

Opaite yvypóra iderécho oñemopyendávo ichupe hekoha avei tetã ambuére ikatu haġuáicha umi yvypóra derécho ha tekosãso Kuaaukapypavẽme oñemoherakuãva oñemoañete haġua.

AKYTÄ 29

01. Opaite yvypóra omba'apova'erã katuete hekoaty ndive, upépe añónte ikatúgui omopyenda ha omoakãrapu'ã hekotee.

02. Opaite tapicha omoañetekuévo iderécho ha oiporukuévo hekosãso ojekova'erã léipe he'íva rehe añónte, ikatu hañuáicha upéicha oñemoañete avei ambue tapicha derécho ha rekosãso, ha upéichante avei ojapo hañua opaite mba'e tekoguataporã, tekoaty mbojojaha ha opaichagua jeikoporãverã ojuhupytyseva ojeiko joja hañua ojoapytépe.

03. Ko'ã yvypóra derécho ha tekosãso, mba'eveichavérõ ndaikatumo'ãi oñemoañete hendape'ỹ Tetãnguéra Ñomoirũ juhupytyrã ha tekoeta ñembotovépe.

AKYTÄ 30

Mavave taha'e *Estado*, peteĩ aty térã yvypóra mba'eveichavérõ ndaikatumo'ãi omoambue mba'eve ko Kuaakapypavẽmegua ohapejoko hañua opaichagua derécho ha tekosãso ñemoañete porã oñemomandúva ko Kuaakapypavẽme.

NDE DERECHO NDE
YVY HA NDE RÓGAVO,
OGUEREKOPÁVA UMI
REIKOTĚVEVA.

REÑEHKOMBO'ÉVO
HEKOPETE HA OÑEÑA-
TENDÉVO NDEREHE
NERESĀI HAĞUA.

ΥΥΠÓΡΑ ΔΕΡΕΧΟΡΕΓΥΑ ΚΥΑΑΥΚΑΡΥΡΑΥ

